

EUROOPA LIIDU KOHTU PÄDEVUS

Käesolevas teabelehes kirjeldatakse Euroopa Liidu Kohtu pädevust. Euroopa Liidu Kohus koosneb kahest kohtust – [Euroopa Kohus](#) ja [Üldkohus](#) –, mis pakuvad erinevaid õiguskaitsvahendeid, nagu on sätestatud Euroopa Liidu lepingu artiklis 19, Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklites 251–281, Euratomi asutamislepingu artiklis 136 ning aluslepingutele lisatud protokollis nr 3 Euroopa Liidu Kohtu põhikirja kohta.

EUROOPA KOHUS

A. Otsesed kohtumenetlused liikmesriikide või Euroopa Liidu institutsiooni, organi, asutuse või ameti suhtes

Kohus teeb otsuseid riikide või institutsioonide kohta, kes ei ole täitnud ELi õigusest tulenevaid kohustusi.

1. Liikmesriigi vastu kohustuste täitmata jätmise tõttu algatatud kohtumenetlus

Hagi võib esitada

- komisjon pärast eelmenetlust (ELi toimimise lepingu artikkel 258): komisjon annab liikmesriigile võimaluse oma seisukohtade esitamiseks ning esitab seejärel põhjendatud arvamuse ([1.3.8.](#));
- üks liikmesriik teise liikmesriigi vastu pärast seda, kui ta on esitanud eelnevalt asja arutamiseks komisjonile (ELi toimimise lepingu artikkel 259).

Euroopa Kohtu roll:

- kohus kinnitab, et riik ei ole täitnud oma kohustusi; sellisel juhul nõutakse riigilt rikkumise viivitamatut lõpetamist;
- kui pärast komisjoni poolt täiendava hagi esitamist leiab kohus, et asjassepuutuv liikmesriik ei ole tema otsust täitnud, võib ta sellele määrata rahalise sanktsiooni (kindlaks määratud põhisumma ja/või perioodilise karistusmaks), mille summa määrab kohus komisjoni ettepaneku alusel (ELi toimimise lepingu artikkel 260).

2. ELi institutsioonide vastu algatatud menetlused õigusakti tühistamiseks või toimingute tegemata jätmise korral

Teema: kohtuasjad, kui taotleja soovib sellise meetme tühistamist, mis on oletatavasti vastuolus ELi õigusega (tühistamine: ELi toimimise lepingu artikkel 263), või ELi õiguse rikkumise korral, kui institutsioon, organ või asutus on toimingute tegemata jätnud (ELi toimimise lepingu artikkel 265).

Hagi esitamine: hagi võivad esitada liikmesriigid, institutsioonid ise või füüsiline või juriidiline isik, kui hagi on seotud meetmega (eelkõige määruse, direktiivi või otsusega), mille on vastu võtnud ELi institutsioon, organ või asutus ning mis on adresseeritud neile.

Euroopa Kohtu roll: kohus tunnistab akti tühiseks või kuulutab, et toiming on tegemata jäetud, misjärel peab süüdi olev institutsioon võtma vajalikud meetmed Euroopa Kohtu otsuse täitmiseks (ELi toimimise lepingu artikkel 266).

3. Muud otsesed kohtumenetlused

Kuna kõik ELi toimimise lepingu artiklites 263, 265, 268, 270 ja 272 viidatud esimese astme hagid kuuluvad Üldkohtu pädevusse, tuleb Euroopa Kohtusse esitada ainult hagid komisjoni otsuste vastu, millega määratakse karistusi firmadele (artikkel 261), samuti hagid, mis on ette nähtud [Euroopa Kohtu põhikirjas](#) (mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. augusti 2012. aasta määrusega (EL, Euratom) nr 741/2012, Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2015. aasta määrusega (EL, Euratom) 2015/2422 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. juuli 2016. aasta määrusega (EL, Euratom) 2016/1192). Euroopa Kohtu põhikirja artiklis 51 sätestatakse, et erandina Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 256 lõikest 1 jääb pädevus Euroopa Kohtule Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklites 263 ja 265 osutatud hagide puhul, kui hagi esitajaks on liikmesriik ja hagi esitatakse:

- Euroopa Parlamendi või nõukogu tegevuse või tegevusetuse suhtes või nende mõlema ühistegevuse suhtes, välja arvatud:
 - nõukogu poolt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 lõike 2 kolmanda lõigu alusel tehtud otsused;
 - nõukogu poolt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 207 nimetatud kaubanduse kaitsemeetmeid käsitleva nõukogu määruse alusel vastu võetud õigusaktid;
 - nõukogu tegevuse suhtes, millega nõukogu rakendab kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 291 lõikega 2 rakendamisvolitusi;
- komisjoni tegevuse või tegevusetuse suhtes Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 331 lõike 1 alusel.

Pädevus jääb Euroopa Kohtule ka eespool nimetatud artiklites osutatud hagide puhul, mille liidu institutsioon on esitanud Euroopa Parlamendi, nõukogu, nende mõlema ühise või komisjoni tegevuse või tegevusetuse suhtes või mille liidu institutsioon on esitanud Euroopa Keskpanga tegevuse või tegevusetuse suhtes.

B. Kaudsed kohtumenetlused: liikmesriigi kohtusse antud küsimus õigusakti kehtivuse kohta (ELi toimimise lepingu artikkel 267 – eelotsused)

Liikmesriigi kohtud kohaldavad tavaliselt vajaduse korral ise ELi õigust. Kui aga liikmesriigi kohtusse antakse õiguse tõlgendamise seotud küsimus, võib liikmesriigi kohus siiski taotleda eelotsust Euroopa Kohtult. Kui tegemist on viimase astme kohtuga, on liikmesriigi kohus kohustatud asja Euroopa Kohtusse edasi saatma. Liikmesriigi kohus esitab küsimuse(d) ELi õiguse sätte tõlgendamise või kehtivuse kohta üldiselt kohtuotsuse vormis vastavalt siseriiklikele menetluseeskirjadele. Register teeb taotluse teatavaks siseriikliku menetluse osapooltele ning ka

liikmesriikidele ja Euroopa Liidu institutsioonidele. Neil on kaks kuud aega, et esitada Euroopa Kohtule kirjalikud tähelepanekud.

C. Teise astme pädevus

Euroopa Kohtu pädevuses on vaadata läbi Üldkohtu otsuste õigusküsimusi puudutavad edasikaebused. Edasikaebamine ei peata otsuse kohaldamist.

Kui edasikaebus loetakse vastuvõetavaks ja hästi põhjendatuks, tühistab Euroopa Kohus Üldkohtu otsuse ja teeb asja kohta ise otsuse või muul juhul peab ta saatma asja tagasi Üldkohtule, kellele on otsus siduv.

SAAVUTUSED

Euroopa Kohus on osutunud väga tähtsaks, mõne arvamuse kohaselt koguni juhtivaks teguriks Euroopa integratsioonis.

A. Üldiselt

Euroopa Kohtu 5. veebruari 1963. aasta otsusega kohtuasjas Van Gend & Loos kehtestati põhimõte, et ühenduse õigus on liikmesriikide kohtutes otse kohaldatav. Sarnaselt oli Euroopa Kohtu 15. juuli 1964. aasta otsus kohtuasjas Costa vs. ENEL otsustava tähtsusega ühenduse õiguse määratlemisel iseseisva õigussüsteemina, mis on ülimuslik liikmesriikide õigusnormide suhtes. Muude tähtsate inimõiguste kaitset käsitlevate otsuste hulka kuulub nt 14. mai 1974. aasta otsus kohtuasjas *Nold*, milles muu hulgas rõhutati, et põhilised inimõigused on lahutamatu osa õiguse üldpõhimõtetest, mille järgimise tagab Euroopa Kohus ([4.1.1.](#)).

B. Konkreetsetes valdkondades

- Kaupade vaba liikumine: 20. veebruari 1979. aasta otsus Cassis de Dijoni kohtuasjas, mille puhul kohus otsustas, et ühes liikmesriigis seaduslikult toodetud ja turustatud kaup tuleb põhimõtteliselt turule lubada ka teistes liikmesriikides.
- Isikute vaba liikumine: 1995. aasta Bosmani kohtuotsuses märgiti, et elukutseline sport on majandustegevus, millega tegelemist ei tohi takistada jalgpalliliitude eeskirjad, mis reguleerivad mängijate üleminekut või piiravad teiste liikmesriikide kodanike arvu.
- Ühenduse välispädevus: 31. märtsi 1971. aasta AETRi otsus kohtuasjas komisjon vs. nõukogu, millega tunnustati ühenduse õigust sõlmida rahvusvahelisi lepinguid valdkondades, kus kehtivad ühenduse õigusaktid.
- 1991. aastal töötas kohus kohtuasjas Francovich ja teised välja veel ühe põhikontseptsiooni: liikmesriigi vastutus üksikisikute ees kahjude eest, mille on põhjustanud neile selle liikmesriigi poolne rikkumine, kuna direktiivi ei võetud siseriiklikusse õigusesse üle või ei tehtud seda õigel ajal.
- Mitmed otsused on seotud sotsiaalkindlustusega (Defrenne'i 1976. aasta kohtuasi meeste ja naiste võrdse tasustamise kohta) ning töötajate tervise ja ohutusega (2001. aasta BECTU kohtuasi).

Üks Euroopa Kohtu suurtest teenetest on olnud sõnastada põhimõte, et liidu aluslepinguid ei tule tõlgendada järgalt, vaid neid tuleb vaadelda saavutatud

integratsioonitaset arvesse võttes ja aluslepingute eesmärkidest lähtuvalt. See põhimõte on võimaldanud vastu võtta õigusakte valdkondades, mida ei ole aluslepingutega reguleeritud, näiteks võitlus saaste vastu: 13. septembri 2005. aasta otsuses kohtuasjas komisjon vs. nõukogu lubas Euroopa Kohus Euroopa Liidul võtta kriminaalõigusega seonduvaid meetmeid, kui need on vajalikud keskkonnakaitse eesmärgi saavutamiseks.

Euroopa Liidu õiguslase koostöö võrgustik loodi Euroopa Liidu Kohtu presidendi ning 28 liikmesriigi konstitutsiooni- ja ülemkohtute presidentide algatusel, tähistamaks Rooma lepingute allkirjastamise 60. aastapäeva 2017. aastal.

Selle eesmärk on edendada kohtupraktikat puudutava teabe vahetamist osalevate riiklike kohtute ja Euroopa Liidu Kohtu vahel. Osalevad riiklikud kohtud ja Euroopa Kohus avaldavad piiratud juurdepääsuga veebisaidil teabe oma kohtupraktika kohta, mis puudutab ELi õigust, küsimuste kohta, mille riiklikud kohtud on edastanud Euroopa Liidu Kohtule eelotsuse saamiseks, ning märkuste ja uuringute kohta.

Võrgustiku esimene saavutus oli koostööplatvormi loomine (JNEU platvorm). See on kättesaadav kõigis ELi keeltes ning sinna koondatakse töö, mida teevad oma õiguslase tegevuse käigus Euroopa Liidu Kohtu kohtunikud ja liikmesriikide kohtunikud. Kohtunikud saavad kasutada vahendit, mis võimaldab neil avaldada kolleegidele oma kohtupraktikat ning uurinuid ja analüüse, et vahetada teadmisi ja parandada tõhusust.

JNEU platvormil on nüüdseks liikmesriikide konstitutsiooni- ja ülemkohtutes enam kui 2000 kasutajat.

ÜLDKOHUS

(1.3.9)

A. Üldkohtu pädevus (ELi toimimise lepingu artikkel 256)

Euroopa Liidu Kohus koosneb kahest kohtust, [Euroopa Kohtust](#) ja [Üldkohtust](#). Kui Euroopa Kohtul on ainupädevus institutsioonidevaheliste hagide osas ja liikmesriigi poolt Euroopa Parlamendi ja/või nõukogu vastu esitatud hagide osas, kuuluvad Üldkohtu pädevusse esimese astme kohtuna kõik muud seda liiki hagid, eriti üksikisikute esitatud hagid ja liikmesriigi poolt komisjoni vastu esitatud hagid.

ELi toimimise lepingus on ette nähtud, et Üldkohtu pädevuses on lahendada esimese astmena ELi toimimise lepingu artiklites 263, 265, 268, 270 ja 272 osutatud hagnosisid, eelkõige allpool nimetatud valdkondades, välja arvatud juhul, kui hagi on esitanud liikmesriigid, ELi institutsioonid või Euroopa Keskpang; sellisel juhul kuulub hagi Euroopa Kohtu ainupädevusse (Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikkel 51):

- ELi institutsioonide, organite või asutuste õigusaktide tühistamiseks või nende tegevusetuse suhtes esitatud hagid, mille on institutsioonide vastu esitanud üksikisikud või juriidilised isikud (ELi toimimise lepingu artiklid 263 ja 265);
- liikmesriikide poolt komisjoni vastu esitatud hagid;
- hagid ELi institutsioonide, organite või asutuste või nende töötajate põhjustatud kahju hüvitamiseks (ELi toimimise lepingu artikkel 268);

- vaidlused, mis käsitlevad liidu poolt või nimel sõlmitud lepinguid, milles antakse selgesõnaliselt pädevus Üldkohtule (ELi toimimise lepingu artikkel 272);
- intellektuaalomandiga seotud hagid, mis on esitatud Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ameti ja Ühenduse Sordiameti vastu;
- liidu ja tema teenistujate vahelised vaidlused, sealhulgas ühelt poolt kõikide institutsioonide, organite või asutuste ning teiselt poolt nende teenistujate vahelised vaidlused;
- Euroopa Kemikaaliameti otsuste vastu esitatud hagid.

Põhikirjaga võib Üldkohtu pädevust laiendada ka teistele valdkondadele.

Üldiselt võib Üldkohtu esimese astme kohtuna tehtud otsuseid edasi kaevata Euroopa Kohtusse, kuid ainult õigusküsimustes.

B. Eelotsused

Üldkohus on pädev tegema eelotsuseid (ELi toimimise lepingu artikkel 267) põhikirjas sätestatud valdkondades (ELi toimimise lepingu artikli 256 lõige 3). Kuid kuna sellesisulisi sätteid ei ole põhikirja lisatud, on eelotsuste tegemise ainupädevus praegu Euroopa Kohtul.

C. Vastutus edasikaebuste eest

Üldkohtu tehtud otsuseid võib kahe kuu jooksul edasi kaevata Euroopa Kohtusse, kuid ainult õigusküsimustes.

EUROOPA LIIDU AVALIKU TEENISTUSE KOHUS

Liidu ja tema teenistujate vahelised kohtuvaidlused anti 1. septembrist 2016 üle Üldkohtule ([1.3.9.](#)), mis tähendas ühtlasi 2004. aastal asutatud Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohtu tegevuse lõpetamist. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. juuli 2016. aasta määrusega (EL, Euratom) 2016/1192 (Euroopa Liidu ja tema teenistujate vaheliste vaidluste esimeses kohtuastmes lahendamise pädevuse Üldkohtule üleandmise kohta) tunnistati seega kehtetuks nõukogu otsus 2004/752/EÜ, Euratom, millega asutati Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohus. 31. augusti 2016. aasta seisuga Avaliku Teenistuse Kohtu menetluses olnud kohtuasjad anti 1. septembrist 2016 üle Üldkohtule, kes jätkab nende menetlemist staadiumist, millesse need olid selleks kuupäevaks jõudnud, kusjuures endise Avaliku Teenistuse Kohtu poolt nendes asjades võetud menetluslikke meetmeid kohaldatakse edasi. Kui kohtuasja Üldkohtule üleandmise ajaks on kohtuistung juba toimunud, uuendatakse menetluse suuline osa.

1. septembri 2016. aasta seisuga menetluses olnud või pärast seda kuupäeva Avaliku Teenistuse Kohtu otsuste kohta esitatud apellatsioonkaebuste lahendamiseks kehtestati üleminekukord. Selliste apellatsioonkaebuste lahendamise pädevus jääb Üldkohtule. Samuti peavad jääma kõnealuste kohtuasjade suhtes kohaldatavaks Euroopa Kohtu põhikirja I lisa artiklid 9–12.

EUROOPA PARLAMENDI ROLL

Vastavalt ELi toimimise lepingu artiklile 257 võivad parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt moodustada Üldkohtu juurde erikohtuid, mille ülesanne on lahendada esimese astmena teatavates valdkondades algatatud teatud liiki kohtuasju. Euroopa Parlament ja nõukogu teevad otsuse määruste abil komisjoni ettepaneku põhjal pärast konsulteerimist Euroopa Kohtuga või Euroopa Kohtu taotlusel pärast konsulteerimist komisjoniga.

Vastavalt ELi toimimise lepingu artiklile 281 sätestatakse Euroopa Liidu Kohtu põhikiri eraldi protokolliga ning Euroopa Parlament ja nõukogu võivad põhikirja seadusandliku tavamenetluse kohaselt muuta^[1].

Parlament on üks ELi toimimise lepingu artiklis 263 nimetatud institutsioonidest, kes võib esitada (kohtuasja poolena) Euroopa Liidu Kohtusse hagi.

Udo Bux
05/2019

[1]Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. augusti 2012. aasta määrus (EL, Euratom) nr 741/2012, Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2015. aasta määrus (EL, Euratom) 2015/2422 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. juuli 2016. aasta määrus (EL, Euratom) 2016/1192.

